

Inventari de la col·lecció etnològica de la masia de Can Padrosa de Sant Just Desvern (el Baix Llobregat)

Eva Garcia Lleixà
Centre d'Estudis Santjustencs

Aquesta recerca s'inscriu dins dels programes IPEC-Documentació de la convocatòria 2006-2007, convocada pel Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. El projecte "Col·lecció etnològica de Can Padrosa" va ser presentat pel Centre d'Estudis Santjustencs¹ amb la motivació principal d'inventariar una gran part de les peces que componen la col·lecció privada de la masia Can Padrosa de Sant Just Desvern, com a mostra representativa de fons material d'una masia del Baix Llobregat.

La masia de Can Padrosa de Sant Just Desvern

La col·lecció d'objectes de caire etnològic que es volia inventariar amb aquest projecte està allotjada a l'interior de la masia de Can Padrosa. Aquesta masia és una de les més elegants i millor mantingudes de la vall de Sant Just Desvern i està situada a la riba dreta de la riera de Sant Just, dins el terme municipal de Sant Just Desvern i al llindar del Parc de Collserola, comarca del Baix Llo-

bregat. La seva primera referència documental és de l'any 1077, data gravada sobre la dovella central de l'arc d'accés a la masia. La masia es va dedicar tradicionalment al conreu de cereals i de la vinya. A partir dels anys cinquanta del segle xx, els terrenys de la part del darrere de la masia, en pendent i de secà, es comencen a parcel·lar, fet que ha donat forma al barri conegut com La Plana Padrosa. És una de les poques masies del municipi que encara es dedica parcialment a l'agricultura. Actualment la família té cura de cavalls, conrea les terres de l'horta i manté uns quants arbres fruiters.

El projecte IPEC-Documentació "Col·lecció etnològica de Can Padrosa"

La col·lecció

El Centre d'Estudis Santjustencs –CES– sempre ha tingut en compte la vàlua històrica que tenen les masies del terme municipal de Sant Just, com ara les masies de la Vall, com Can Padrosa o bé Can Vilà, o Can Rolandan. Aquestes masies tenen en propietat elements fonamentals

Vista de la façana de la masia can Padrosa. Miquel Almela (2007).

per a formar part de l'Inventari de Béns Mobles de Sant Just Desvern i conseqüentment del Museu Virtual en xarxa del Centre d'Estudis –www.santjust.org/centrestudis–, que es va nodrint de fitxes d'objectes relatius a la història de Sant Just Desvern des del paleolític fins a l'actualitat.

L'interès principal en la masia de Can Padrosa rau en el fet que és especialment coneguda a la vall per la col·lecció de peces etnològiques que allotja en el seu interior. Aquesta tasca es va iniciar cap als anys noranta i, a hores d'ara, el fons d'objectes propis de la masia i de la història de la família Padrosa ha estat recuperat i restaurat curosament per part de Pere Padrosa Pruna, el membre més vell de la família, i del seu fill, Pere Padrosa Celma. Aquesta activitat ha provocat un efecte crida i molts veïns del mateix Sant Just o pobles propers dipositen objectes i elements a Can Padrosa per així continuar amb l'ampliació de la col·lecció etnològica.

Posteriorment aquestes peces s'han col·locat en espais recupe-

rats de la pròpia masia, habilitats per a tal fi. Una gran part d'aquestes peces, les de mida més petita, estan situades en el que havia estat antigament el Cup Vell, espai amb volta catalana, i les peces de mida més gran –especialment, carros de tot tipus– estan col·locades en el Cup Nou, que a aquest efecte es va adequar refent-se el taulat i cobrint el terra amb una superfície de fibres vegetals. L'espai del Cup Nou dona accés al Cup Vell, i tots dos tenen accés tant des de l'interior de la masia com des de l'exterior per una porta directa al Cup Nou.

La col·lecció d'objectes de Can Padrosa està formada per unes cinc-centes peces de caire etnològic (nombre aproximat, ja que la col·lecció no deixa de créixer) corresponents als segles XIX-XX. Aquestes peces es poden dividir en dos grans grups: les peces de treball agrícola i les peces d'ús domèstic. També trobem objectes i eines relacionades amb el transport i el comerç. A grans trets, les peces es poden dividir de la manera següent:

- Àmbit domèstic: gibrells, dutxa, bany, bagul, maletes, escalfallits, olles d'aram, molinets de cafè, telèfon de baquelita, objectes de decoració, lleteres, carros, etc.
- Eines de pagès: menes de falç, aixades, forques, garbells, serres, jous, etc.
- Transport: col·lecció de carros
- Comerç: balances, pesos, cistells, etc.
- Especialitzades: eines de viticultura, d'apicultura, etc.
- Altres tipologies

Moltes d'aquestes peces van ser

localitzades a les golfes de la masia i en altres dependències de l'edifici en el moment de realitzar unes obres de reforma a la masia. La sensibilitat de la família Padrosa respecte al seu patrimoni va fer que les conservessin i les restauressin, així com que acceptessin altres peces vingudes de fora del seu nucli familiar per tal de conformar el que coneixem com a “Col·lecció etnològica de Can Padrosa”, que ens ofereix un ventall molt ampli de peces que plasmen el que era la vida quotidiana en una masia del Baix Llobregat des de finals del segle XIX fins a l'actualitat.

Objectius del projecte i sistema de treball

L'objectiu principal del projecte IPEC-Documentació presentat pel Centre d'Estudis Santjustencs va ser la catalogació del major nombre possible de peces d'aquesta col·lecció privada. Aquesta catalogació consistia en recollir la història de cadascuna de les peces per tal de dotar-la del seu context històric i etnològic i així conformar-ne el discurs expositiu. El treball de camp de recollida d'informació va estar basat en la utilització de les fonts orals, principalment, i en la recerca bibliogràfica, en un segon terme i només com a complement de la informació recollida de manera oral. La catalogació d'aquestes peces va ser el complement necessari per a dotar de forma i contingut la col·lecció, que fins llavors només se'n presentava com un recull d'objectes sense interpretació etnològica ni d'ús ni d'història.

Malgrat la intenció inicial de catalogar la totalitat de peces que conformen la col·lecció privada de Can Padrosa, el nombre de peces catalogades al final del projecte va arribar a dues-centes seixanta. Van ser triades d'entre la totalitat, bé per la seva particularitat dins el conjunt, bé per la seva importància històrica. En qualsevol cas, la intenció del grup de treball va ser catalogar el ventall més ampli possible de tipologia d'objectes, sempre fent un èmfasi especial en aquells d'àmbit domèstic que podien aportar una informació més precisa sobre la vida quotidiana en aquella masia en concret.

El sistema de treball utilitzat en el projecte “Col·lecció etnològica de Can Padrosa” es va basar en les pautes marcades per l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya i en l'emplenament de les bases de dades facilitades per a aquest fi. Per les característiques pròpies de la recerca i seguint els objectius marcats en un inici, les bases de dades utilitzades van ser “enregistraments orals”, “béns mobles” i “material fotogràfic”.

Enregistraments orals:

L'informant principal del projecte va ser Pere Padrosa Pruna, cap de família de la masia de Can Padrosa, que en el moment de la recerca tenia 78 anys d'edat. El grup de treball va realitzar vint-i-sis sessions d'entrevista amb Pere Padrosa, en alguna de les quals també va participar la seva dona Aurèlia Celma Nebot, de 79 anys, especialment en aquelles referides als objectes d'àmbit domèstic. Aquestes sessions d'en-

Mostra de carros en el Cup Nou de can Padrosa. Miquel Almela (2007).

registrament oral estaven basades en la descripció de l'ús i la història de les peces triades per a la seva posterior catalogació. Es va utilitzar el sistema d'entrevista parcialment dirigida, amb un guió de preguntes de tipus obert que s'anava repetint a cada peça, amb l'objectiu d'obtenir la més gran quantitat d'informació possible. Al mateix temps també es parlava de la història de la família Padrosa i de la masia com a edificació en si mateixa. Les entrevistes tenien lloc a la mateixa masia i comptàvem amb el suport fotogràfic de la peça o bé amb el treball directe amb la peça en concret. Cal remarcar la col·laboració oferta per la família Padrosa durant tot l'any que va durar la realització del projecte i la gran memòria i disponibilitat que en tot moment ens va oferir Pere Padrosa Pruna.

Com a complement a aquestes entrevistes, es va realitzar una sessió de treball amb Eduard Celma Gilabert, un dels últims masovers de Can Roldan, per tal

de comparar la denominació de les peces d'ús agrícola, per la possible variació d'una masia a una altra.

Béns mobles:

La identificació inicial de les peces triades es va realitzar amb la numeració correlativa de l'u fins a l'infinit, amb etiquetes de cartró penjades de la mateixa peça, per tal de no moure les peces del lloc on havien estat col·locades inicialment per la família Padrosa. En l'espai d'ubicació de la col·lecció es va realitzar la major part del treball de camp. Cada objecte és amidat i siglat en un lloc el més discret possible, seguint la numeració inicial indicada amb l'etiqueta de cartró inicial, i de la manera següent: "CP-n. inventari".

D'entre els objectes inventariats cal destacar els següents: la primera dutxa que van tindre a la masia, que s'omplia de l'aigua provinent de la mina de Can Padrosa; un orinal Don Pedro, en

perfecte estat de conservació; una cadira de dida que utilitzava la família Padrosa; una gran varietat d'eines destinades a l'agricultura, la ramaderia i l'apicultura, i quatre tipus de carros de diferent ús cadascun, entre molts altres objectes fins arribar a dues-centes seixanta peces.

Finalment, es va substituir l'etiqueta inicial de cartró amb la numeració per etiquetes –amb un disseny que inclou la imatge identificativa de la masia–, on consta el nom de la peça, el número que se li ha atorgat i l'ús i funció en concret. Aquestes etiquetes noves de cartró, penjades amb fil d'empalmar que no es malmet, també es diferencien entre elles pel color del cartró, per tal de poder identificar visualment quines pertanyen a cada grup i quines ja estan catalogades. Així, vam triar el color verd oliva per a identificar les eines d'ús agrari, el color crema per a les eines d'ús domèstic, el groc per a les eines relacionades amb l'apicultura i el color taronja per a la resta d'eines que no entren en cap dels grups citats. La identificació visual ràpida d'aquelles eines que ja han estat inventariades i de les quals, per tant, es disposa d'informació, és bàsica, ja que la nombrosa quantitat d'objectes que conforma la col·lecció fa difícil el treball in situ directament.

Material fotogràfic:

Es van realitzar un total de dues-centes vuitanta imatges amb alta resolució dels dos-cents seixanta objectes que conformen aquest programa IPEC-Docu-

Pere Padrosa Pruna i Eva Garcia Lleixà en una sessió de treball. Miquel Almela (2007).

mentació. Per a la realització d'aquestes imatges es va utilitzar un jaló, perquè les imatges fossin útils als possibles investigadors, sense necessitat en un primer moment de moure la peça del seu lloc.

Resultats del projecte

Així doncs, els resultats del projecte "Col·lecció etnològica de Can Padrosa" que van ser entregats a l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya van ser els següents:

- Enregistraments orals: vint-i-set entrevistes amb una durada de vuit-cents deu minuts i la corresponent base de dades IPEC.
- Béns mobles: dos-cents seixanta objectes inventariats i la corresponent base de dades IPEC.
- Material fotogràfic: dues-centes vuitanta fotografies i la corresponent base de dades IPEC.

Un cop finalitzada aquesta part de l'inventari de la col·lecció privada de Can Padrosa es va realitzar un dossier amb fitxes per cada objecte, que inclouen la imatge i tota aquella informació d'interès sobre la peça en concret. D'aquest

dossier es va fer una còpia en paper que es va entregar a la família Padrosa, perquè en pugui disposar durant les visites que tingui la col·lecció.

Gràcies al treball del Centre d'Estudis Santjustencs, a l'Ajuntament de Sant Just Desvern i a l'interès de la família Padrosa – propietària de la col·lecció – es va editar un fullet informatiu de la col·lecció, en què apareix tota la informació d'interès per als futurs visitants, tant grups com persones individuals. Aquesta acció es va realitzar amb la intenció principal de donar més entitat a aquesta col·lecció privada, proporcionant-li una dimensió més pública i facilitant l'accés a la gent interessada en la temàtica.

Conclusions

La catalogació d'aquesta part de la col·lecció etnològica de Can Padrosa ha comportat un total de sis-cents cinquanta-dues hores de treball de tot el grup. En el moment d'entregar el material recollit a l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya es va pensar en el propòsit de continuar amb la catalogació de la resta de la col·lecció, ja que totes les peces del conjunt tenen el mateix interès històric i social. Actualment resten unes dues-centes cinquanta peces pendents de catalogació. Pensem que l'edició del fullet informatiu, les fitxes catàleg en paper, l'empenta del Centre d'Estudis Santjustencs i, sobretot –i en aquest cas és imprescindible en tractar-se d'una col·lecció privada–, la bona disponibilitat de la família Padrosa de cara a aquest projecte, pot

donar com a fruit la catalogació de la resta de peces que resten a la col·lecció. Així doncs, aquest programa IPEC-Documentació "Col·lecció etnològica de Can Padrosa" només ha estat el punt de partida per a la realització d'un inventari complet que atorgui la vessant històrica i etnològica a les peces que conformen aquesta col·lecció ubicada a la masia Can Padrosa de Sant Just Desvern.

NOTES

1. El grup que va presentar el projecte estava format per Jordi Amigó, com a coordinador, i Mònica Perramón, Miquel Almela, Jordi Cunties i Jordi Gironès com a resta de l'equip. Quan Jordi Amigó va deixar el grup, Mònica Perramón va passar a ser coordinadora del grup, i quan va deixar-ho, la coordinació va anar a càrrec d'Eva Garcia Lleixà, que va coordinar el darrer trimestre i la part final del projecte.

BIBLIOGRAFIA

- ARESTÉ, M. *Retrobant lo passat*. Lleida: Ed. Diari de Ponent, 2003.
- CAMPS i ARBOIX, J. de. *La masia catalana: història, arquitectura, sociologia*. Barcelona: Ed. Aedos, 1990.
- CARRERAS i CANDI, F. *Folklore y costumbres de España*. Barcelona: Casa Editorial Alberto Martín, 1943–1946, 1998 (3 vol.).
- COMAS i DURN, P. *Cases de pagès: Cardedeu i rodalies*. Cardedeu: Casal de Cultura Doctor Daurella, 1997.
- CONGOST, R. *La masia catalana. Evolució, arquitectura i restauració*. Figueres: Centre de Recerca d'Història

Rural-Universitat de Girona, Editorial Brau, 2005.

DDAA. *Catàleg-Arxiu del museu d'eines de la masia Can Deu-Obra Social Caixa Sabadell*. Sabadell, (s/d).

DDAA. "El molí fariner de Can Padrosa", dins de *Miscel·lània*. Sant Just Desvern: Centre d'Estudis Santjustencs, 1989.

GERP; CES. *Les mines d'aigua de Sant Just Desvern*. Sant Just Desvern: Grup Espeleològic Rat Penats, Centre d'Estudis Santjustencs, 1995.

MALARET i AMIGÓ, A. *Sant Just Desvern: aproximació a quaranta anys de vida local*. Sant Just Desvern: Centre d'Estudis Santjustencs, Ajuntament de Sant Just Desvern, 1997.

PONT FARRÉ, M. *Vocabulari del pagès*. Barcelona: Editorial Proa, Museu Comarcal de Cervera, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya, 2005.

VIOLANT i SIMORRA, R. *La casa Pallaresa y la vida pastoril: guía y comentario de las instalaciones*. Barcelona: Instituto de Historia de Barcelona, Archivo Histórico de la Ciudad, 1944.

VIOLANT i SIMORRA, R. *L'Art popular a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1975.

El Museu de l'Acordió d'Arsèguel i la tradició acordionística dels Pirineus

Cati Plana

Fundació privada Artur Blasco per a la recerca i divulgació de la cultura popular i tradicional del Pirineu

El dia 22 de juny del 2006 va inaugurar-se la nova ubicació del Museu de l'Acordió d'Arsèguel (l'Alt Urgell) i a partir d'aquest moment es va presentar la necessitat de documentar el seu fons material. És per això que vaig decidir elaborar un projecte per poder fer una investigació en aquesta direcció, i vaig comprovar que hi havia un buit en el camp de la recerca pel que fa a la documentació de la tradició acordionística a Catalunya que s'havia d'emplenar. L'objectiu era inventariar i catalogar una part de la col·lecció dels instruments que conté, i paral·lelament estudiar el fenomen acordionístic a les comarques pirinenques i els àmbits d'influència de muntanya. Per portar a terme aquesta recerca vaig comptar amb la companya d'equip Rat Gallart, com a especialista en organologia dels aeròfons mecànics.

Constatem que el material que aplega el fons del Museu de l'Acordió és d'una riquesa extraordinària: fotografies, enregistraments i un total de dues-centes peces que es caracteritzen pel principi sonor de l'inxa lliure i per

Retrat d'en Ton Pubill, el Ponet (Ansovell, 1978). Fotografia: Joan Granados.

ésser accionats per una manxa. Vam definir tretze tipologies d'instruments i crear un model de fitxa descriptiva per poder anotar les seves característiques i diferències morfològiques. Val a dir que la terminologia en aquest camp en català és pràcticament inexistent, fet pel qual hem hagut de buscar referències en el francès i l'anglès. Després vam seleccionar els instruments que s'adscriuen a la tradició de l'acordió diatònic al territori dels Pirineus i els acordionistes que calia estudiar per poder explicar el fenomen acordionístic a l'àrea que havíem acotat. La selecció constava d'acordions que eren pro-